

Lokale aanpak van radicalisering: wat werkt op vlak van n.g.o. werkingen?

Johan Leman, antropoloog,
em. Prof. KU Leuven,
Voorzitter Foyer vzw Molenbeek,
Mechelen 4 mei 2017

1

Heel concrete vraag:

Hoe integreer je personen met waarden en normen die in die mate afwijken van wat gangbaar is,

dat ze potentieel leiden tot

1. gewelddadig extremisme en/of
2. extreme, zij het niet-gewelddadige alternatieve anti-samenlevingsidentiteit?

Wat werkt? En waarom werkt het?

2

Inleiding

. voor de terminologische discussie,
zie prof. R. Coolsaet.

- Waarop steun ik?
- Beperkingen
- Casussen

3

Inleiding, 1: Waarop steun ik?

(ik aarzel om dit terrein als representatief te zien voor dit van het gehele middenveld)

Het Molenbeeks Foyer-bereik
25.04.2017: ca 10.000 mensen,
dwz 10% van S.-J. Molenbeek.

Jonger dan 9 jaar: 1950
Tussen 9 en 12: 610
Tussen 13 en 22: 1080.

De categorieën die ons hier interesseren,
zijn:

13 tot 22, en 9 tot 12.
Dus ca 1700.

4

Inleiding, 2: Beperkingen

- Tot de beperkingen van een n.g.o. werking behoort dat ze niet de meest aangewezen instantie is om bepaalde ingrepen uitgaande van andere instanties met meest gezag te beoordelen.

Bv. Quid controle op vzw's?

Quid inbreng van meer politie? En modaliteiten?

Quid impact van een falend beroepsonderwijs?

Quid invloed van de moskeeën?

- Foyer is slechts een, naast andere n.g.o.-clusters, en zelfs alle n.g.o. clusters en sportverenigingen bijeen, bereiken niet elke jongere.

Er bestaan informele kliekvormingen, waar toegankelijkheid, zelfs voor straathoekwerkers, niet eenvoudig is.

- Een n.g.o. cluster trekt een bepaald publiek aan en een ander publiek niet...

- Soms is de reële situatie van jongeren aan huis een onbekende.

5

Inleiding, 3: Casussen

Analyse is gebaseerd op 12 casussen (13-22 j.), waarvan er 7 niet tot de 1080 uit de Foyer werking behoren. *(-maar ik hoop om veralgemeenbare conclusies hieruit te kunnen afleiden).*

De 5 die ertoe behoren zijn casussen van (al dan niet tijdelijke) weigering van samenlevingsinclusie c.q. van niet-vertrek naar Somalië of Syrië.

Bij de 7 andere (nl. gewelddadig extremisme),

- zijn er 3 die op 12-jarige leeftijd, 10 jaar geleden, afgehaakt hebben en niet meer gevolgd werden,

- en 4 die nooit tot het weefsel behoord hebben, maar familieleden wel (tante, neef).

6

Inhoud

1. Wat werkt inzake preventie in n.g.o.-werkingen?

1.1. Analyse van de concrete casussen

1.2. Algemene besluiten voor wat betreft de mogelijke inbreng van jeugd- en inclusiewerkingen (*aanwijsbaar, maar moeilijk interpreteerbaar op zijn soortelijk gewicht*)

2. Quid returnees, gevangenisverlaters en sterk radicaliserenden die buiten de sociale weefsels vallen?

3. Van Dabiq naar Rumiya: De nood aan een anticiperende visie voor de toekomst

7

1. Wat werkt inzake preventie in n.g.o.-werkingen?

1.1. Analyse van 12 casussen (7 gewelddadige + 5 andere).

De 7 jihadistisch-gewelddadige

- Casussen 1 t/m 3: 10 jaar geleden afgehaakt uit Foyer-weefsel, toen ze ca 12 jaar oud waren.

. *casus 1* die terrorist geworden is, is in kliek beland met delinquent als chef; (nochtans was die jongen voordien helemaal niet problematisch);

. de twee anderen, broers, zijn in een extreme moskee Koranlessen gaan volgen; *casus 2* is naar Somalië vertrokken om er chauffeur te worden dicht bij strijdtoneel; *casus 3* werd tegengehouden aan de grens met Syrië.

8

- casus 4: terrorist, behoorde nooit tot Foyer-weefsel, maar bij een bokscub; tegelijk behoorde hij tot een kliek, haakte af van de bokscub en werd enkele maanden later terrorist.
- Casussen 5 t/m 6: neven, behoorden nooit tot Foyer-weefsel; zijn vertrokken o.i.v. vriendengroep stad van herkomst (Nador) en familiebanden.
- Casus 7: behoorde nooit tot Foyer-weefsel; hij bekeerde zich tot een salafisme.

Dus,

- in 4 gevallen: kliekvorming buiten verenigingsleven + opbouw delinquent parcours;
- in 2 gevallen: invloed van een extreme moskee (salafisme?);
- in 1 geval: invloed van een salafi sheikh.

9

De 5 niet-gewelddadige

- Casussen 8 en 9:

2 jonge vrouwen (humanitaire interesse, maar geen vertrek)

Bij casus 8:

- . desastreuze gezinssituatie
- . isolement voor p.c. (met omkering dag- en nacht ritme).

Bij casus 9: vriendengroep op school (kliekvorming?),

- . deradicaliseert door van school te veranderen en verliefd te geraken op een jonge soefi.

- Casussen 10 t/m 12: 3 gevallen van inclusie weigerende radicalisering; ze zijn sterk tegen geweld en tegen de strijd in Syrië gekant.

- . duidelijke invloed van een salafisme

10

Conclusie voor de 7 gevallen van gewelddadig extremisme

- a. Factor die meest terugkomt is kliekvorming in de marge, vanaf ca 12/13 jaar.
- b. Er is 1 geval van duidelijk herkenbaar salafisme aan de oorsprong; wellicht zijn er 3 gevallen, als de extreme moskee erbij gerekend mag worden.
- c. In 4 gevallen lijkt salafisme, althans bij de oorsprong van het jihadisme proces niet aanwezig.
- d. Bij allen is er een zich afscheiden van de bestaande 'formele' netwerken, soms reeds aan 12 à 14 jaar. Men zondert zich af van sportclubs (- tenzij de ene bokser) en verenigingsleven. Niemand vertrekt rechtstreeks van daaruit.
- e. Minstens in 4 gevallen, waarschijnlijk in 5, zijn er heelwat politionele p.v.'s.

11

Conclusie voor de 5 gevallen van inclusie weigerende radicalisering

- 2 van hen blijven in hun netwerk en deradicaliseren gedeeltelijk;
- 1 deradicaliseert volledig door van netwerk te veranderen.
- 1 blijft gewoon salafi.
- 1 blijft voor haar p.c. zitten.

4 van hen zijn heel uitdrukkelijk tegen geweld;
Enkel degene voor haar p.c. spreekt zich daarover niet uit.

In geen enkel geval is er een politioneel p.v.

+ + +

Bij navraag, nl. bij 9 van de 12 waar navraag mogelijk is, blijkt dat betrokkenen zeer actief waren op het internet en op de sociale media.

12

1.2. Besluiten voor wat betreft de mogelijke inbreng van jeugd- en inclusiewerkingen

A. Een jongere moet zijn latent kapitaal aangesproken voelen: humaan kapitaal (onderwijs), sociaal kapitaal (netwerking), cultureel kapitaal (talenten).

1.2.1. Sociaal kapitaal opbouwen is de meest evidente taak van een n.g.o., zo mogelijk ingevuld ook met cultureel kapitaal. **Zo lang een jongere bij het middenveld aansluiting vindt, is er geen gevaar voor gewelddadig extremisme.**

1.2.2. Dit betekent: **betere care coaching rond 12-13-14 jaar.**

1.2.3. **Cultureel kapitaal sterker variëren** (eventueel via betere samenwerking tussen vzw's): creatie van positieve identiteiten en responsabilisering, die aantrekkelijker zijn dan de identiteiten die jongeren via cliëkvorming kunnen ontwikkelen.

1.2.4. **Promotie van interlevensbeschouwelijk pluralisme en interculturalisme** als alternatief voor monocultuur en salafisering.

13

1.2.5. Alles erop inzetten om curricula te vermijden die op termijn naar gevangenisopname leiden. Hier kan zich het moeilijke probleem stellen van een mogelijke verstandige samenwerking tussen politie/gerecht en jeugdwerkingen. **Geen p.v.'s als niet nodig.**

(heb vorige week gelezen dat 10.7% van de jongeren in Molenbeek met delinquent gedrag in verband gebracht worden...).

B. De semi-privé ruimtes van jongeren worden ingepalmd door **www.**

1.2.6. **Socialisatie in kritische omgang met sociale media en gaming + introductie erin van de ouders.**

C. School en thuis: te vaak grote onbekenden.

1.2.7. Beter opvolging van problematische situaties aan huis.

1.2.8. Vaak kan de verhouding school - verenigingsleven beter verlopen.

14

Korte uitwijding bij 1.2.6): kritische omgang met sociale media en gaming

+ introductie erin van de ouders.

Vooropstelling: jongeren worden

- op sociale media (twitter, fb, telegram) in semi-private ruimtes (dwz in beperkte groepjes van vrienden, "guilds")
- gematrakkeerd door snel elkaar opvolgende beelden en korte boodschappen,
- en ontwikkelen daarbinnen een "voorkeurparcours"
- hen opgedrongen door www managers (c.q. shot calling),
én ze gamen.

Dit speelt zich af buiten het toezicht van ouders, school, jeugdwerkingen.

15

Gewenst: socialisatie waarbij jongeren elkaar als 'peers' corrigeren.

Dit kan door hen in groep uit te nodigen om te experimenteren, te bricoleren, en virtuele beelden te deconstrueren.

Tegelijk kan men hen in zo'n ateliers de veelvoudigheid van het radicalisme laten ontdekken.

Pre-preventief: 9-12 j.; preventief: 13 j. en later...

Sociale media zijn duidelijk nog aan belang aan het toenemen binnen de verspreiding van het jihadisme.

+ + +

Samengevat voor de n.g.o.-werkingen:

- Betere care coaching rond 12-14 j.
- Multiplicatie en variëteit aanbod positieve identificaties en 'heldendom'.
- 'critical mind' in omgang met sociale media.

16

2. Quid returnees, gevangenisverlaters en sterk radicaliserenden buiten de sociale weefsels?

Hier steun ik niet op ervaring met concrete casussen, tenzij een bespreking met een justitiehuis over 1 casus... Indien vergelijking met sektarisering en desektarisering opgaat (waar ik me wel op casussen baseer), dan lijkt de approach best uit te gaan vanuit volgende invalshoeken:

- a. Evenwichtig, confronterend islamitisch discours vanuit een instantie die door betrokkenen als autoriteit aanvaard wordt,
  - b. Confrontatie met en deconstructie, door betrokkenen zelf, van beelden over de verleden en huidige feiten (m.a.w. de "virtuele wereld"),
  - c. Een therapeutische begeleiding,
  - d. En na enige tijd, een begeleide reïntegratie in een pluraal sociaal weefsel (bv sportclub,...).
- a, b en c vallen buiten de bevoegdheid van jeugd- resp. inclusiewerkingen.

In geval van voorafgaand ernstig crimineel verleden, is de situatie beduidend moeilijker, omwille van een habituele predispositie.

17

3. Van **Dabiq** naar **Rumiyah**: De nood aan een anticiperende visie voor de toekomst

Jihadisme: postmodern fenomeen met enig blijvend karakter. Waarom "van Dabiq naar Rumiyah"?
Dabiq= *hijra*; Rumiyah = lokale, structurele non-acceptatie in Europa zelf, met als boodschap: "the *kufar's* blood is *halal* for you".

Gevolgen:

- . endoctrinatie via de www-ruimte, (+ de gebruikelijke incubatieperiode)
- . "shot callings" gericht op "guilds" in de semi-private sfeer.

De uitdagingen voor n.g.o.- jeugd/inclusie werkingen:

- Ontwikkelen van positieve identiteiten en alternatief, bereikbaar "heroïsme" in "no-future" wijken, die typerend zijn voor "gate cities";
- **Kritische socialisatie in de wereld van "shot callings", sociale media, "gaming" en allerlei nieuwe ad-hoc applicaties.**

18

Zal dit werken?

Onvoldoende, als niet ernstig
progressie gemaakt wordt in
kwaliteit beroepsonderwijs c.q.
band met tewerkstelling,
én in grotere nabijheid van een
'divers' politiekorps.

Dank u.